

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

1 (5)

Datum
2022-10-31

Ärendebeteckning
509-4868-2022

Regeringskansliet, miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkande SOU 2022:21 - Rätt för klimatet

Er beteckning: M2022/01364

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Uppsala län anser att utredningen är väl genomförd och att förslagna förändringar har goda försättningar att bidra till klimatomställningen och en övergång till att i ökad grad nyttja el inom olika sektorer i samhället.

Föreslagna förändringar för att förenkla processen för byggande av elnät samt åtgärder för ett transporteffektivt samhälle bedöms vara möjliga att genomföra. Länsstyrelsen anser också att det är mer rationellt att biotopskydd och strandskydd beaktas samlat inom ramen för prövningsprocessen för ledningskoncessioner än via separata tillstånd. Även de förslagna tilläggen i miljöbalken med en ny platsvalsregel i 2 kap. styr mot minsta klimatpåverkan.

I den delen där inrikes flyg avhandlas så tar dock inte utredningen upp en möjlig teknikutveckling av inrikes flyg genom nyttjande av el eller elektrobränslen. Länsstyrelsen anser att det finns skäl att nyansera författningsförslagen så att det är flyg som nyttjar fossila bränslen som ska minska.

Länsstyrelsen uppmärksammar också att det finns utrymme att förtydliga behovet av att införa en ny punkt om transporteffektivt samhälle i 3 kap 16 § PBL kopplat till senare planeringsprocesser.

Länsstyrelsen utvecklar sina synpunkter nedan.

4.1 En uppdaterad platsvalsregel

Införs en klimatanpassad platsvalsregel i 2 kap. 6 § miljöbalken så kommer den att behöva beaktas i lokaliseringsutredningar i olika sammanhang. Indirekt bör också transportarbetet på detta sätt få betydelse vid val av plats för en verksamhet eller utformningen av en ny järnväg eller väg. Särskilt i det senare fallet bör en uppdaterad

platsvalsregel ge en tydligare styrning då det sista steget i fyrstegsprincipen övervägs.

Elnät

Länsstyrelsen ser positivt på att förenkla processen för byggande av elnät. Många av förslagen förväntas bidra till en enklare process. Länsstyrelsen har synpunkter på några av förslagen som beskrivs nedan.

6.2 Elnät i planering

Länsstyrelsen stödjer förslagen i sin helhet och ser positivt på att länsstyrelserna får en tydligare roll med att ta fram regionala underlag för elnätsutveckling utöver det arbetet som görs redan idag i samband med klimat- och energistrategiarbetet. Länsstyrelsens regionala uppdrag och kontakter ger goda förutsättningar att förtydliga den regionala helhetsbilden.

6.3 Tydligare prövning av linjekoncessioner

Utredningen föreslår att lämplighetsbedömningens omfattning klargörs genom att en bestämmelse i ellagen införs som anger när en starkströmsledning anses vara lämplig från allmän synpunkt. Länsstyrelsen anser att den föreslagna lagtexten när ”en ledning behövs för en säker och tillräcklig elförsörjning” är otydlig. Utredningen beskriver bland annat att det är en fråga som behöver bedömas från fall till fall. Länsstyrelsen ser en risk att bestämmelsen kommer tolkas och bedömas olika.

Utredningen föreslår vidare att ge länsstyrelsen i uppdrag att utreda och klargöra sin roll i avgränsningssamråd och prövningen av elledningar som kräver koncession. Här föreslås bland annat att se över hur syftet med biotop- och strandskydd kan bevakas av Länsstyrelsen. Att fortsatt utreda hur bevakning av skyddsområdena kan genomföras anser Länsstyrelsen är bra. För att kunna tillämpa undantagen, som föreslås i avsnitt 6.6, i likhet med befintliga undantag enligt 7 kap. 18 a § miljöbalken, bör det säkerställas att det finns tillräckligt mandat för att tillförsäkra syftet med strandskydds- och biotopskyddslagstiftningen.

6.6 Undantag från vissa förbud

Utredningen föreslår att undantag ska införas från generella- och särskilda biotopskydd samt strandskydd. Länsstyrelsen instämmer i problembilden som beskrivs av utredningen och ser fördelar med att hantera skydden under tillståndprocessens gång. Undantagsreglerna som finns för väg och järnväg ska hanteras i nivå med en prövning genom planprocessen. Som motiv till de undantagen anges att;

”...miljöskyddet i stället måste tillgodoses inom ramen för framtagandet av vägplanen. Länsstyrelsen tillförsäkras inflytande i frågorna genom sin möjlighet att inte godta fastställelse av planen.” (Prop. 2011/12:118 s. 152) Länsstyrelsen anser att undantagen som föreslås av utredningen bör behandlas på ett likartat sätt.

Transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen ser positivt på de förslag som ges av utredningen. Förslaget om ett bredare genomslag för fyrstegsprincipen ser Länsstyrelsen som ett bra sätt att även steg 1 och 2 inte ska utelämnas i planeringen. Länsstyrelsen ställer sig därför positiv till uppdraget om att ta fram en katalog över goda exempel till Trafikverket.

Länsstyrelsen välkomnar också utredningens förslag att förstärka och formalisera arbetet med transporteffektivisering och därmed förbättra förutsättningarna att nå de långsiktiga klimatmålen. Naturvårdsverket i noterar sitt underlag till klimatredovisning 2022^[1] dels att uppfyllelse av målet om 70% lägre utsläpp från transportsektorn till 2030 jämfört med 2010 är möjligt, om än beroende av reduktionsplikten, samt lyfter behovet av kompletterande åtgärder för att nå klimatmålet nettonoll till 2045. Satsningar på transporteffektivisering ger bättre förutsättningar för att minska transporternas utsläpp i linje med beslutade klimatmålsättningar nationellt och enligt internationella åtaganden samt minskar samhällets sårbarhet.

8.1 Transportsystemets klimatomställning och ett transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen delar utredningens övergripande slutsats att en utveckling mot ett mer transporteffektivt samhälle är en nödvändig del av klimatomställningen. Omställningen måste dock ske hållbart där geografiska skillnader och social hållbarhet beaktas.

Inrikes flyg i ett transporteffektivt samhälle

Uppsala län har på samma sätt som många andra län många verksamheter som är beroende av att personer med kvalificerade kunskaper inom olika områden kan mötas. Det finns ett behov av att dessa möten kan komma tillstånd i andra delar av landet och omvänt att det egna länet kan nås över dagen. Behovet av möten har påtagligt minskat med digital teknik men kan inte anses komma att upphöra.

^[1] [Naturvårdsverkets underlag till klimatredovisning enligt klimatlagen \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Länsstyrelsen anser mot denna bakgrund att förordningstexten¹ i det avseende flyg omnämns bör uttryckas så att det är ”*inrikes flyg som nyttjar fossila bränslen*” som ska minska, alternativt ”*att inrikes flyg ska minska, i synnerhet flyg som drivs med fossila bränslen*”.

8.2 Transportplanering för ett transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen stödjer förslagen som formaliserar transporteffektivisering genom förändringar i förordningarna om nationell och regionala transportplaner. Regelverken bör bekräfta att det transporteffektiva samhället ingår i målbilden för transportplaneringen och ytterligare förstärka fyrstegsprincipen. Länsstyrelsen ser positivt på att steg 1 och 2 åtgärder kan medfinansieras i större grad genom de regionala planerna samt att uppdrag ges till Trafikanalys för att stötta i identifiering och prioritering av åtgärder.

Länsstyrelsen välkomnar förslagen att ändra och utveckla arbetsmetodiken för framtidsbedömningar och samhällsekonomiska kalkyler som ligger till grund för beslut om investeringar och prioriteringar i transportplaneringen. En modernisering av metoder, värden och antaganden kan leda till en planering som är förenlig med transportpolitiska- och klimatmålsättningar.

8.3 Transportvillkor bör regleras i miljöbalken

Länsstyrelsen bedömer att förslaget om att transportvillkor regleras i miljöbalken kan bidra till att transportvillkor föreskrivs i större utsträckning än vad som görs idag. Det är viktigt att beakta den praxis som finns för följdföretag såsom att sökanden måste ha faktiska och rättsliga möjligheter att ta ansvar för uppfyllandet av villkoret.

8.4 Utvecklade stadsmiljöavtal

Länsstyrelsen stödjer förslaget att koppla finansiering via stadsmiljöavtalen till en nolltillväxt av trafiken i avtalsområdet. Former för uppföljning behöver utvecklas i tidigt skede för att säkra effektivt genomförande. Vidare stöds avsikten att utveckla stadsmiljöavtalen som verktyg för ett hållbart byggande och även att bredda avtalen så även mindre kommuner kan nyttja stödmöjligheterna som avtalen erbjuder.

¹ 1 § förordning om ändring i förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, 1 § förordning om ändring i förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur, 1 § förordning om ändring i förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket samt 5 § Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

8.5 Fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden

Länsstyrelsen är positiv till ändringar i plan och bygglagen. Dessa förslag ser vi som mycket viktiga för att få kunskap som styr planeringen mot att stödja ett mer transporteffektivt samhälle. Det är viktigt att samtidigt ta fram vägledning och utveckla metoder för tillämpning för att försäkra en enhetlig och rättssäker tillämpning av de nya bestämmelserna.

Länsstyrelsen välkomnar utredningsförslag gällande länsstyrelsens roll i utveckling av transporteffektiv planering, samt förankring av transporteffektivitet i länsstyrelsernas uppdrag genom skrivning i Länsstyrelseinstruktionen. Konsekvensanalysen pekar på behovet av resursförstärkning till länsstyrelserna vid utökat uppdrag i koppling till transporteffektivt samhälle, vilket länsstyrelsen instämmer i. Detta gäller även för utökade uppdrag kopplade till området elnät och elektrifiering.

8.6 Länsstyrelsens roll i fysisk planering

Utredningen föreslår ett tillägg i 3 kap. 10 och 16 §§ samt 5 kap. 14 § plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) att Länsstyrelsen ska verka för en dämpad transportefterfrågan under samrådet och i granskningsyttrande för översiktsplaner. Inget tillägg föreslås för granskningsyttrande enligt 5 kap. 22 PBL avseende planförslag. Inget tillägg föreslås i 11 kap. 10 § PBL om på vilka grunder som länsstyrelsen kan begära överprövning av en detaljplan eller områdesbestämmelser. Tillägget kan medföra att utökat förfarande i planskedet aktualiseras om detaljplanen strider mot länsstyrelsens granskningsyttrande för översiktsplanen. Eftersom tillägget dock inte är en grund för överprövning får det inte samma tyngd som övriga granskningssynpunkter.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander med miljöskyddshandläggare Bernt Forsberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Cecilia Magnusson chef miljöskyddsenheten Ida Lindén, länsjurist Anna Runius, klimat- och energistrateg Aino Inkinen, enhetschef Urban Westerlind och planhandläggare Erik Myr medverkat.